

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa O. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R.

przeciwko E. B. i Z. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 stycznia 2019 r.,

zażalenia strony powodowej

na wyrok Sądu Okręgowego w P.

z dnia 30 maja 2018 r., sygn. akt X Ga (...),

uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Powodowa spółka O. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R. dochodziła zasądzenia od pozwanych E. B. i Z. B. kwoty 11 683 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 marca 2016 r. do dnia zapłaty tytułem odpowiedzialności pozwanych za długi spółki P.[...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w J. (dalej jako: „P.”) na podstawie art. 299 k.s.h.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy w Z. uwzględnił powództwo.

Sąd ustalił, że powódka jest wierzycielem P. z tytułu kwoty dochodzonej od pozwanych i że pozwani w relewantnym dla okoliczności sprawy okresie byli członkami zarządu P. Na podstawie akt postępowania upadłościowego spółki P., sygn. akt V Gu (...), Sąd stwierdził, że pozwany Z. B. złożył w imieniu P. wniosek o ogłoszenie jej upadłości w dniu 30 lipca 2013 r., jednak był to wniosek spóźniony, gdyż P. stała się niewypłacalna co najmniej od końca września 2012 r. Sąd upadłościowy oddalił w dniu 15 października 2013 r. wniosek o ogłoszenie upadłości P., ponieważ stwierdził, że majątek P. jest obciążony zastawem rejestrowym na rzecz jednego z wierzycieli w takim stopniu, że jej pozostały majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania (ówcześnie art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 1112).

W ocenie Sądu Rejonowego zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności pozwanych wynikające z art. 299 § 1 k.s.h. W okolicznościach sprawy brak ponadto podstaw do stwierdzenia którejkolwiek z przesłanek egzoneracyjnych określonych w art. 299 § 2 k.s.h. W szczególności pozwani nie wykazali, że wniosek o ogłoszenie upadłości P. został złożony we właściwym czasie. Sąd ocenił ponadto, że, skoro wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony, choć zbyt późno, to pozwani nie mogą bronić się argumentem, iż gdyby wniosku nie złożyli, to powódka i tak nie poniosłaby szkody.

Apelację od wyroku z dnia 20 listopada 2017 r. złożyli pozwani. Wyrokiem z dnia 30 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w P. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy ocenił, że Sąd Rejonowy dopuścił się naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 i art. 227 w związku z art. 278 k.p.c., i że w rezultacie tego wyrok z dnia 20 listopada 2017 r. został wydany bez wyjaśnienia istotnych okoliczności mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i bez przeprowadzenia stosownego postępowania dowodowego. Według Sądu Okręgowego – ze względu na przesłanki egzoneracyjne wynikające z art. 299 § 2 k.s.h. – istotne było wyjaśnienie, czy powódka – jako wierzyciel P. – poniosła szkodę wskutek niezgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie

upadłości P.. W tym celu konieczne było dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia stanu majątku P. we właściwym czasie. Sąd Rejonowy zaniechał dopuszczenia tego dowodu i oddalił w tym zakresie wniosek pozwanych. Doprowadziło to nie tylko do naruszenia art. 227 k.p.c., ale także do nierozpoznania istoty sprawy, gdyż Sąd Rejonowy nie poczynił ustaleń dotyczących twierdzeń i zarzutów powoda co do braku szkody po stronie powódki.

Zażalenie na wyrok z dnia 30 maja 2018 r. złożyła powódka. Zarzuciła w nim naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony apelacją wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, niepubl.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, niepubl.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, niepubl.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego uznania, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.), przy założeniu jednak, że sąd, przyjmując przedawnienie dochodzonego roszczenia, nie zbadał uprzednio jego istnienia.

W sprawie Sąd Rejonowy orzekł o żądaniu pozwu przyjmując, że pozwani nie mogą bronić się zarzutem braku szkody pod stronie powódki ze względu na to, że wniosek o ogłoszenie upadłości P. został – chociaż zbyt późno – złożony. To, że w ocenie Sądu Okręgowego taka wykładnia art. 299 § 2 k.s.h. jest błędna oraz że należało zbadać kwestię szkody, dopuszczając w tym celu dowód z opinii biegłego, nie oznacza, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy. W rezultacie odmiennej oceny prawnej, wynikającej z odmiennej wykładni art. 299 § 2 k.s.h., Sąd Okręgowy wskazał na potrzebę uzupełnienia postępowania dowodowego. Jeśli pomiędzy sądem drugiej instancji a sądem pierwszej instancji dochodzi do rozbieżności w ocenie prawnej, wówczas nie ma podstaw do przyjęcia, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. (por. w związku z tym postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2016 r., II CZ 113/16, nie publ., i z dnia 20 stycznia 2017 r., I CZ 1/17, nie publ.). Oceny tej nie zmienia fakt, że pominiętym dowodem był dowód z opinii biegłego. Zaniechanie poczynienia określonych ustaleń faktycznych albo przeprowadzenia dowodów nie uzasadnia wydania wyroku kasatoryjnego z powodu nierozpoznania istoty sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2017 r., I CZ 90/17, nie publ.).

Sąd Okręgowy, przyjmując własną ocenę prawną, powinien przeprowadzić w niezbędnym zakresie postępowanie dowodowe i samodzielnie dokonać dalszych ustaleń faktycznych niezbędnych do oceny zasadności roszczenia powódki (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2017 r., I CZ 1/17, nie publ., i z dnia 3 lutego 2017 r., II CZ 146/16, nie publ.). W systemie apelacji pełnej Sąd drugiej instancji kontynuuje – w granicach zaskarżenia – merytoryczne rozpoznawanie sprawy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 r., Nr 6, poz. 55).

Gdy Sąd drugiej instancji, rozpoznając sprawę (art. 378 § 1 k.p.c.), zmienia lub uzupełnia ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, wymaganie zaskarżalności orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP) i dwuinstancyjności postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP) nie zostaje naruszone (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2003 r., SK 8/02, OTK-A 2003, nr 3, poz. 20, postanowienia Trybunału

Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2013 r., Ts 216/12, OTK-B 2013, nr 5, poz. 498, z dnia 6 października 2015 r., OTK-B 2015, nr 5, poz. 446).

Zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. jest wobec tego trafny.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj